

OBEČNÁ ONKOLOGIE

Prof. MUDr. Josef Zámečník, Ph.D.
*Ústav patologie a molekulární medicíny
2. FL UK a FN Motol*

Terminologie

~~RAKOVINA~~

ř. *karkínos* (καρκίνοσ – rak či krab)
cancer, Krebs, karcinom

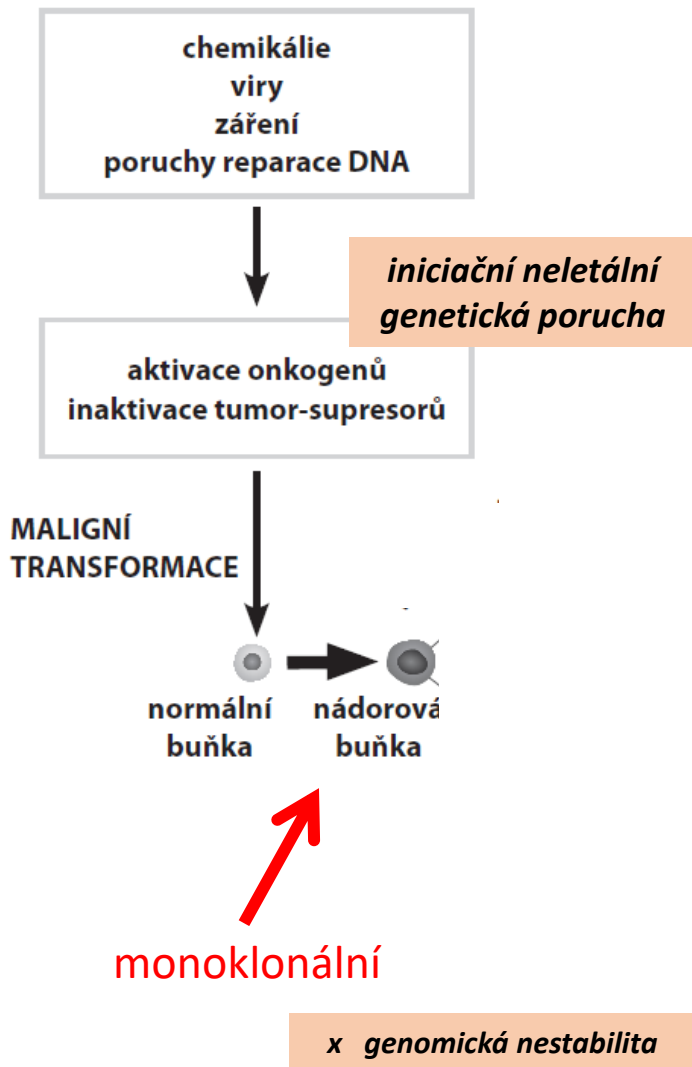
nádor

tumor / pseudotumor

novotvar

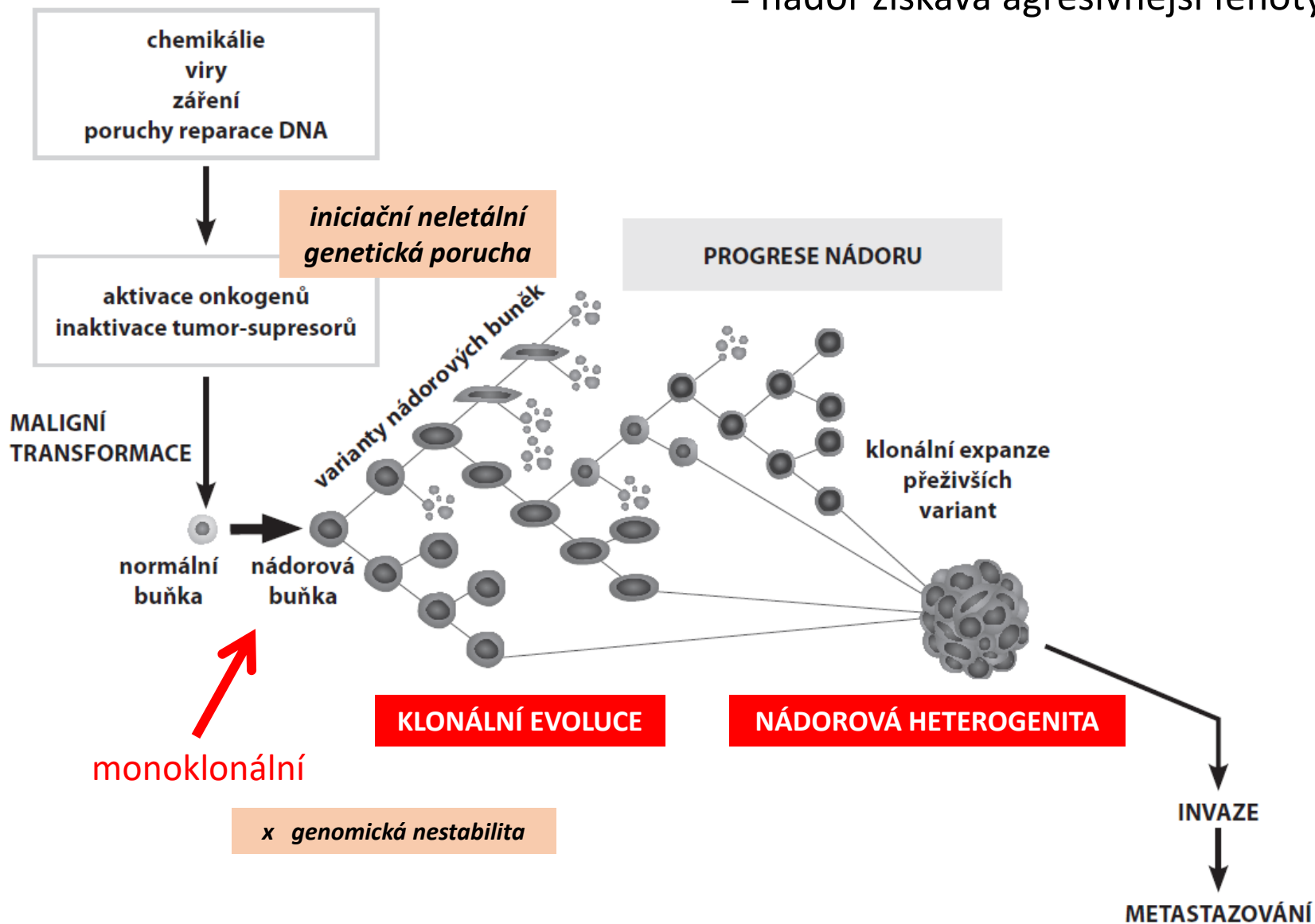
neoplázie

karcinom ...

PROGRESE NÁDORU

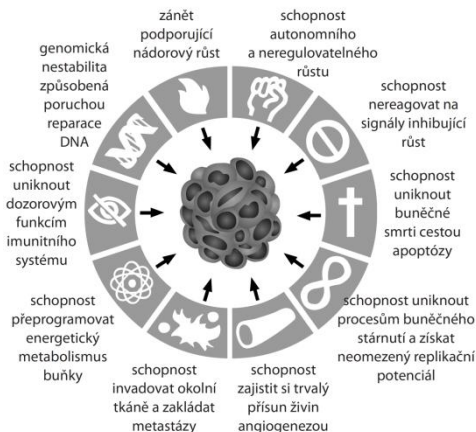
= nádor získává agresivnější fenotyp

Během klonální evoluce a progresu nádoru

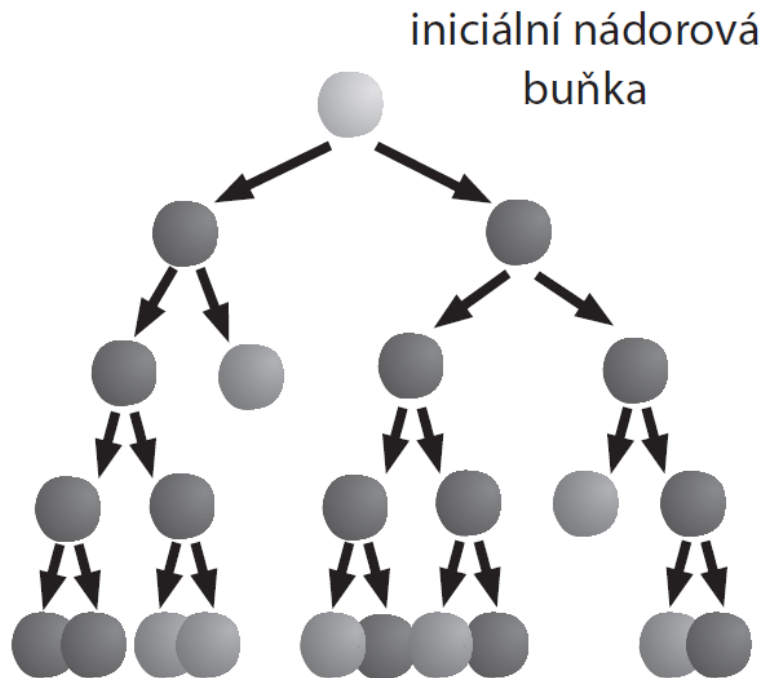
→ DEFINIČNÍ VLASTNOSTI:

- *autonomie* nádorového růstu
- *neomezený replikační potenciál*
- schopnost *unikat dohledu imunitního systému*
- *angiogeneze*
- *energetický parazitismus*
- schopnost *migrovat* a *infiltrovat* okolní tkáně
- schopnost *metastazovat*

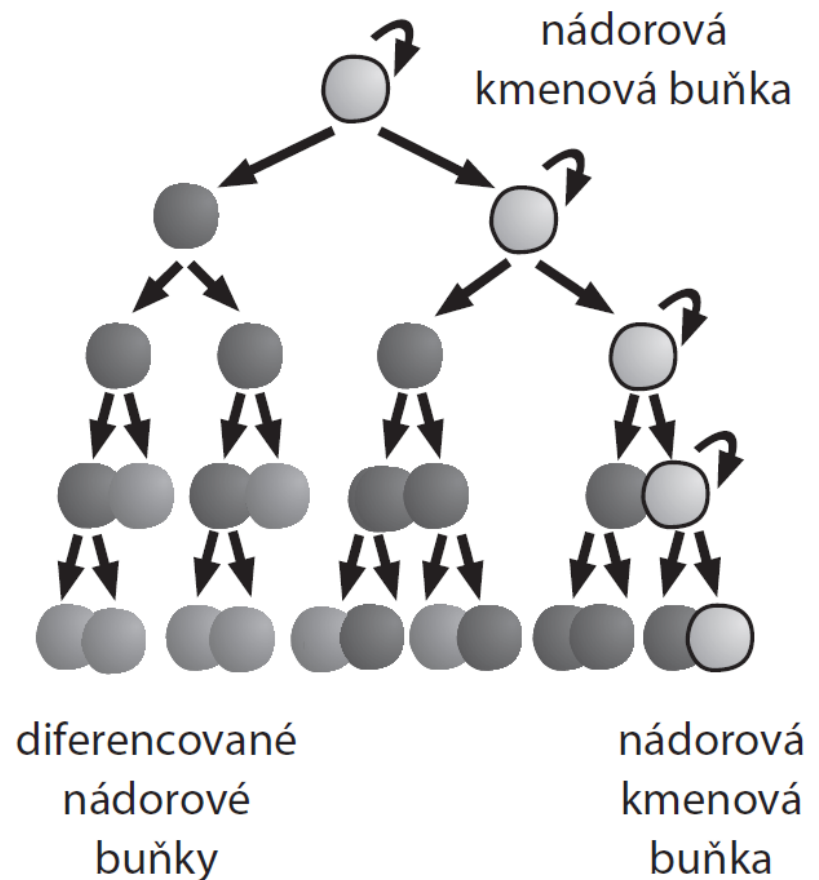

TEORIE VZNIKU A PROGRESE NÁDORU

Dediferenciační teorie

Teorie nádorových kmenových buněk

teorie stochastického růstu nádoru

teorie hierarchického růstu nádoru

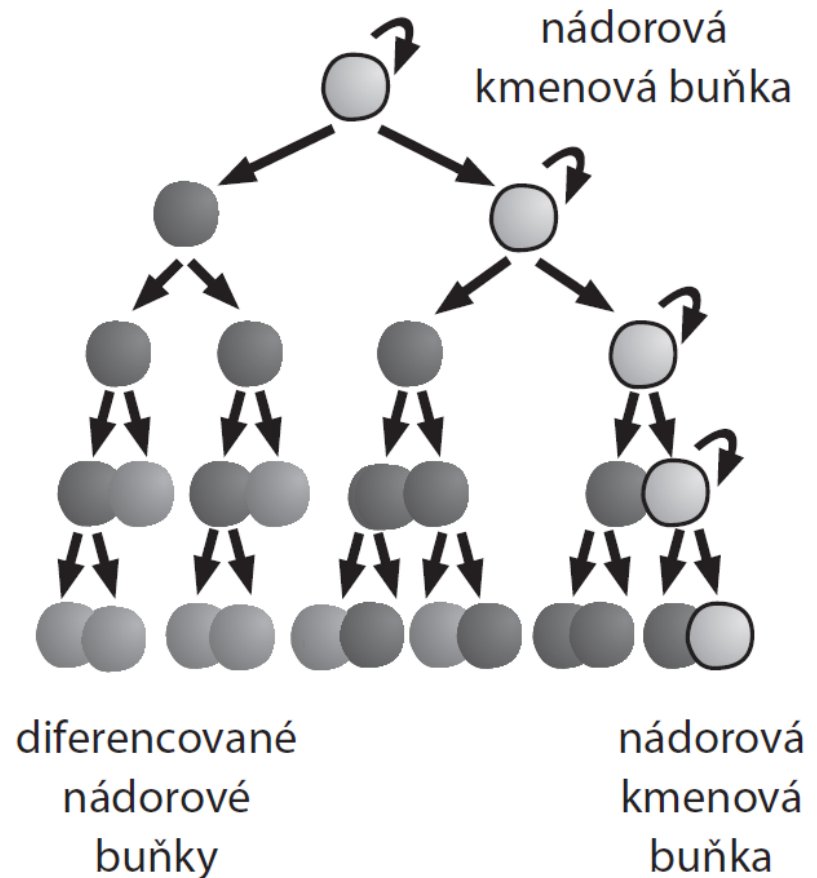
TEORIE VZNIKU A PROGRESE NÁDORU

Nádorové kmenové buňky

CSC - „cancer stem cells“

- sebeobnova asymetrickou replikací
- diferenciaci do různých buněčných typů
- dělení opakovaně a bez omezení
- střídavě podstupují dělení nebo zůstávají v klidovém stadiu

Teorie nádorových kmenových buněk

teorie hierarchického růstu nádoru

KOMPONENTY NÁDORŮ

KOMPONENTY NÁDORŮ

- **nádorový parenchym** = nádorové buňky
→ histopatologický typ nádoru
- **stroma nádoru** = vazivo a novotvořené cévy

Molekulární interakce mezi buňkami
parenchymu a stromatu...

KLASIFIKACE NÁDORŮ

histogeneze

terminologie

epitelové

papilom, adenom
karcinom /adenokarcinom

mezenchymální

lipom, hemangiom...
... sarkomy

neuroektodermální

neuroendokrinní

germinální

hematologické

leukemie, lymfomy

BENIGNÍ

versus

MALIGNÍ

	BENIGNÍ	MALIGNÍ
Rychlost růstu	pomalý růst	rychlý růst
Diferenciace	vysoký stupeň diference	nízký stupeň diference (rostoucí anaplázie)
Vztah k okolní tkáni	ohraničený, může mít vazivové (pseudo)pouzdro	neohraničený, invazivní růst do okolních tkání
Metastázy	chybí	často metastazují

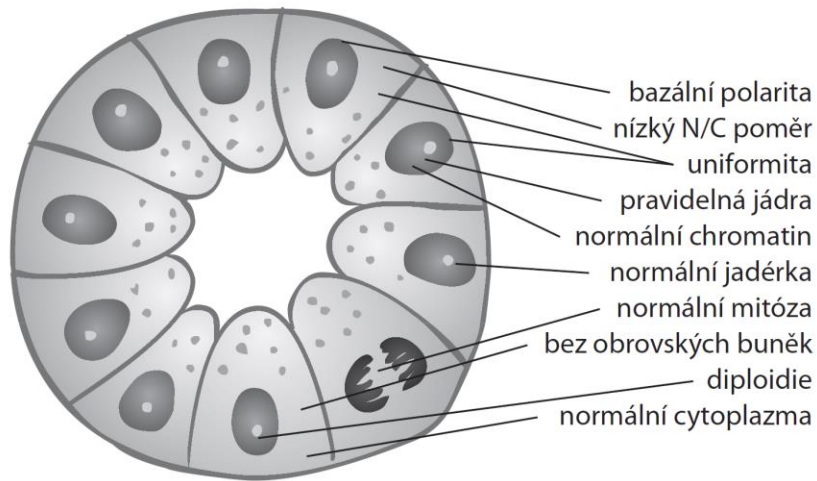
Stupeň
dediferenciace
nádoru

ANAPLAZIE

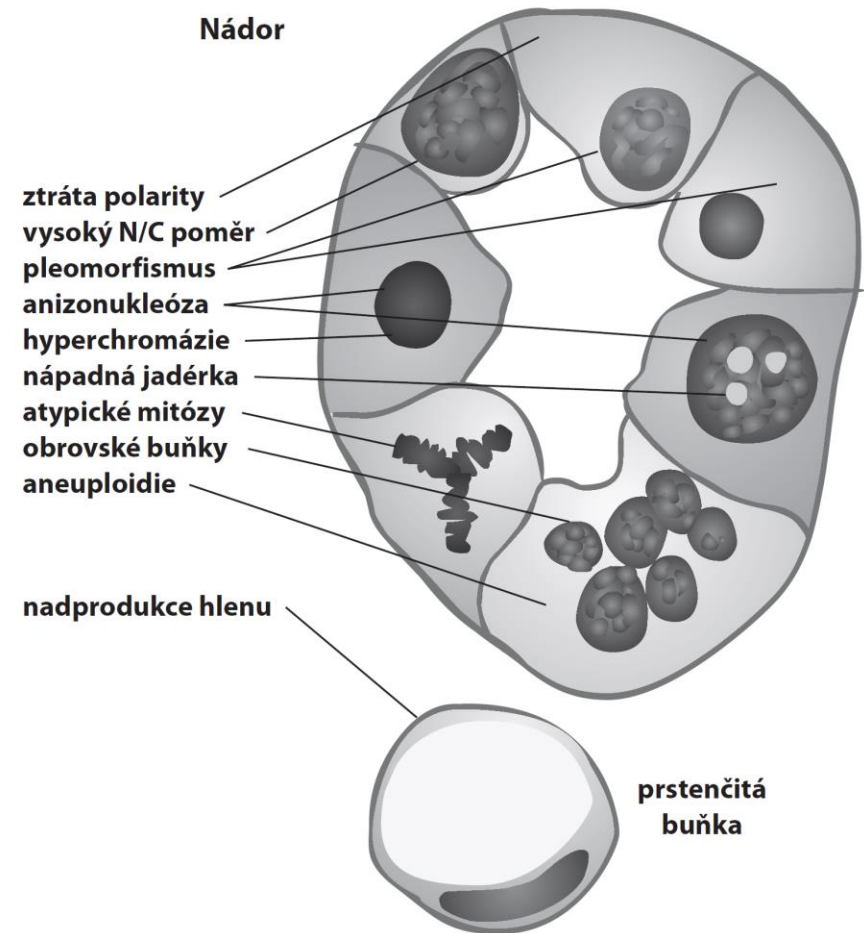
- **Stupeň organoidního uspořádání tkáně**
- **Cytologické známky anaplázie**
- **Mitotická aktivita**

Cytologické známky anaplazie

Nenádorová tkáň

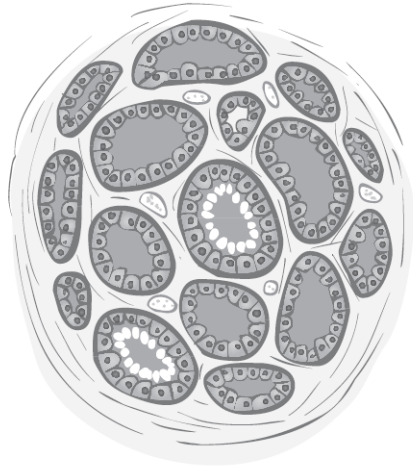

Nádor

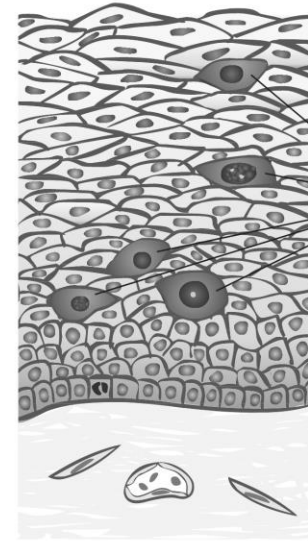

Typy nádorového růstu

EXPANZIVNÍ

expanzivní uzel s atrofií okolí a pouzdrém
(folikulární adenom štítné žlázy)

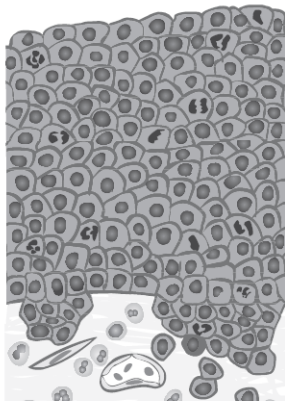

+ INTRAEPITELIÁLNÍ

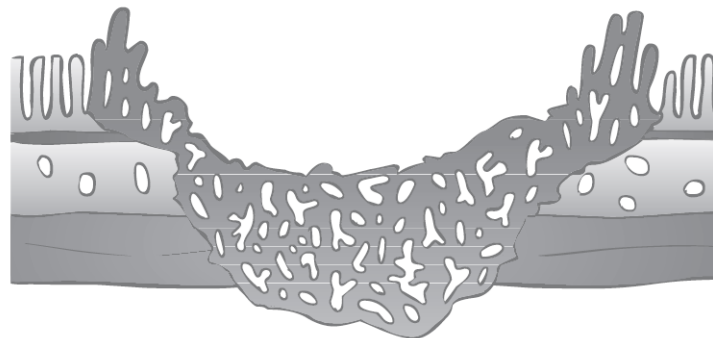
intraepiteliálně se šířící
nádorové buňky

+ INFILTRATIVNÍ

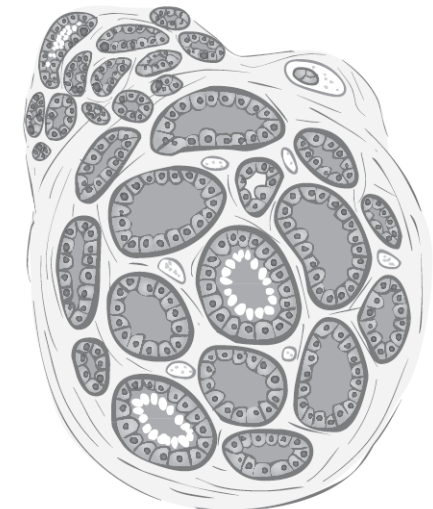
INVAZIVNÍ

invaze před bazální membránu
(dlaždicobuněčný karcinom)

invaze do submukózy a hlouběji
(adenokarcinom)

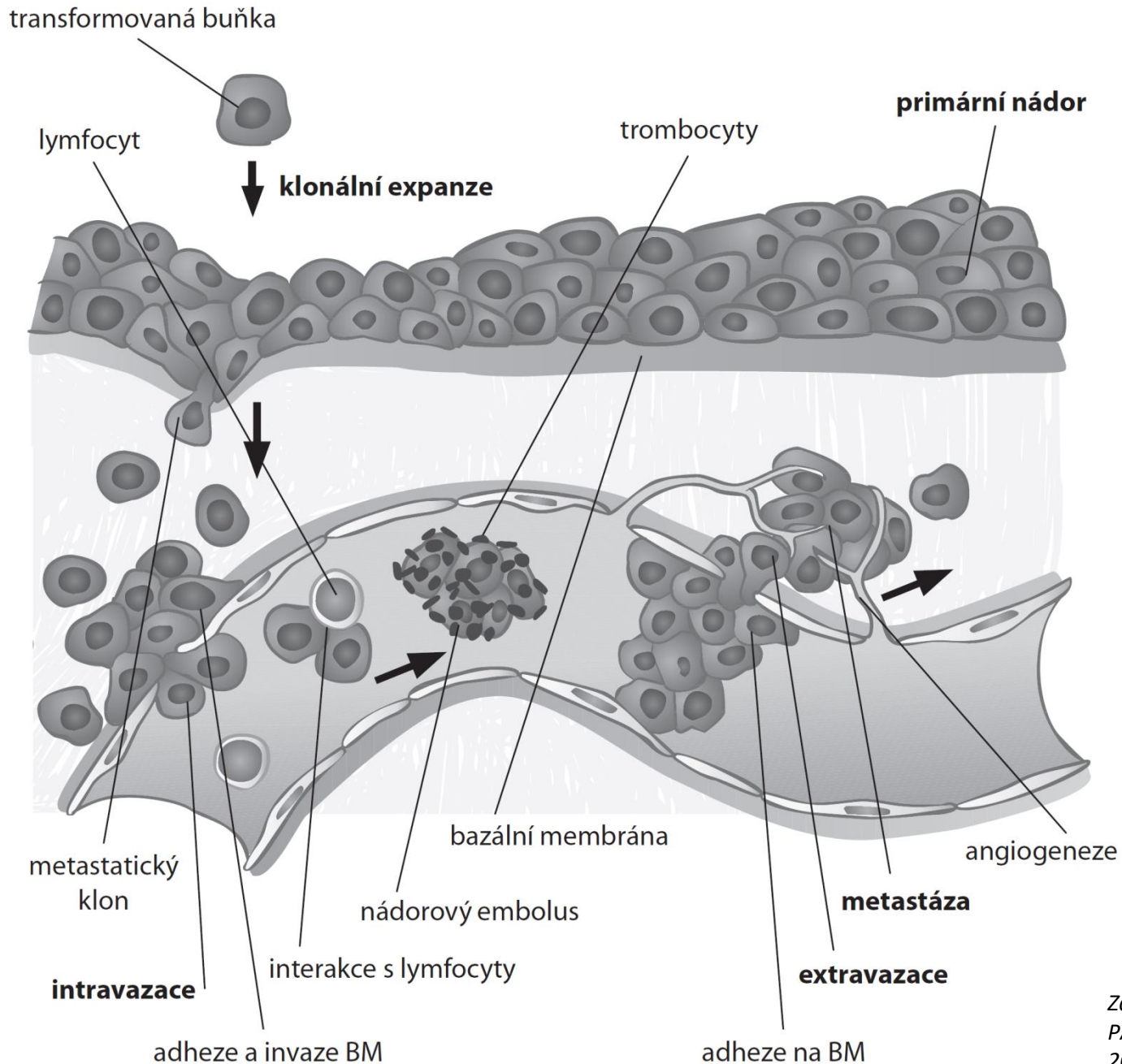
invaze přes pouzdro
(folikulární karcinom štítné žlázy)

ŠÍŘENÍ MALIGNÍCH NÁDORŮ

- LOKÁLNÍ INVAZE A INFILTRATIVNÍ RŮST
- METASTAZOVÁNÍ

METASTATICKÁ KASKÁDA

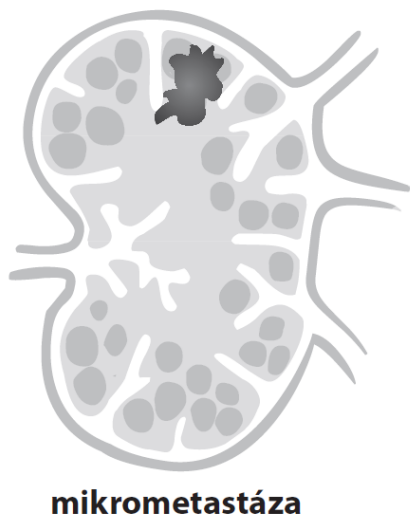
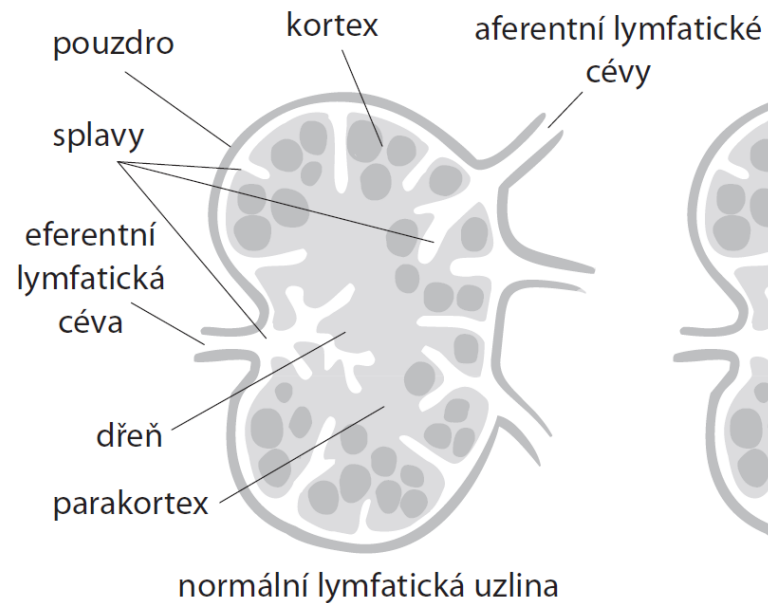

METASTÁZY

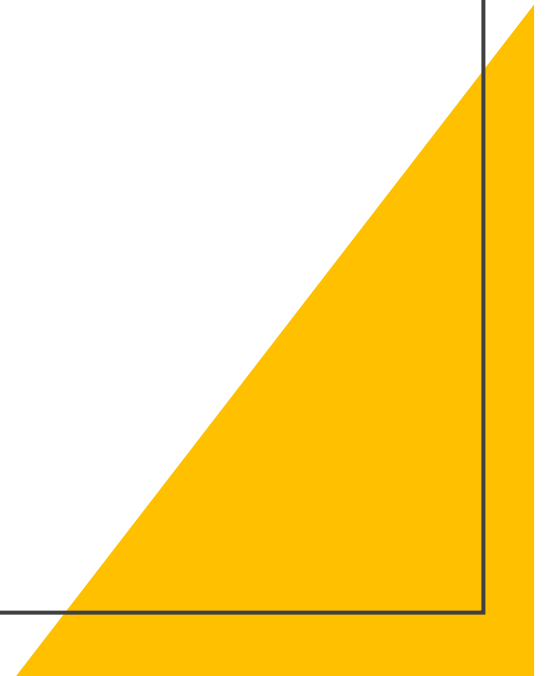
- **lymfogenní**
- **hematogenní**
- **porogenní (implantáty)**

LYMFOGENNÍ PROPAGACE

- **makrometastáza** (> 2 mm)
- **mikrometastáza** (0,2–2 mm) a
- **izolovaná skupina nádorových buněk** (ITC – „isolated tumor cells“; ≤ 0,2 mm).

KLINICKÉ PROJEVY NÁDORŮ

BENIGNÍ NÁDORY

- **hmatatelná bulka/masa**

lipom, leiomyom

- **obstrukce dutého orgánu**

adenom Vaterské papily

- **neregulovaná nadprodukce hormonů**

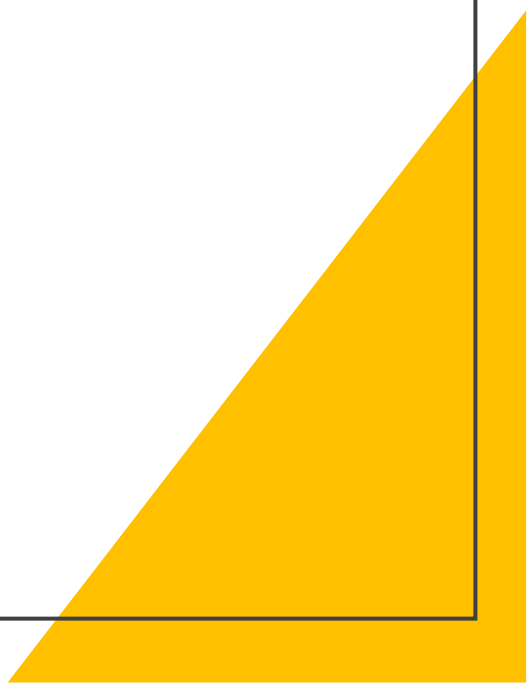
adenom PŠT

- **tlaková atrofie okolních tkání**

adenom hypofýzy, tu CNS...

MALIGNÍ NÁDORY

- lokální projevy
- metastatické projevy
- nádorová kachexie
- paraneoplastické projevy
- syndrom náhlého rozpadu nádoru

Lokální projevy

maligních nádorů

- **ulcerace, gangréna**
- **obstrukce dutých orgánů**
- **infiltrace přilehlých tkání**
  - bolest, krvácení
- **píštěle či fistuly**

Metastatické projevy

maligních
nádorů

- **patologická fraktury kostí**
- **uzlinové metastázy u karcinomů v oblasti ORL**
- **jaterní selhání**

Nádorová kachexie

kachexiny:

- TNF α , IL-1
- degradace svalové hmoty

PIF – proteolysis inducing factor

- molekuly aktivující *lipolýzu*

Paraneoplastické syndromy

= nevysvětlitelné lokálním působením nádoru nebo metastázami

Endokrinní

- *Cushingův syndrom* (ACTH)
- *hyperkalcémie* (PTH-like)
- *hypoglykémie* (inzulin)
- *polycytémie* (erythropoetin)

Paraneoplastické syndromy

Autoimunitní

- *myasthenia gravis*
- *Lambert-Eatonův syndrom*
- *antineuronální protilátky* (ca prsu, ovarií, plic) - subakutní cerebelární degenerace nebo *limbická encefalitida*
- *kožní paraneoplastické projevy* – acanthosis nigricans, seboroická nebo exfoliativní dermatitida

Paraneoplastické syndromy

hemokoagulační

- *tromboflebitidy*
- *nebakteriální trombotická
endokarditida, NBTE*
- *DIC*

Syndrom náhlého rozpadu nádoru

„tumor lysis
syndrome“

- život ohrožující stav
- u hematologických malignit
- po CHT, glukokort., tamoxifen

uvolnění IC látek do krevního oběhu

- **hyperkalémie, hyperfosfatémie a hyperurikémie** + metabolická acidóza
  - *renální selhání*
  - *arytmie* - zástava srdce v diastole